

N:o 113.

Af herr **C. A. Lindhagen**, om ändrad lydelse af 9 kap. 1 §
giftermålsbalken m. m.

»Sedan man och kvinna sammanvigda äro, då är han hennes rätte målsman och äger söka och svara för henne utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen, samt gäld, hvarom i 11 kap. 5 § sägs; hustrun följa ock mannens stånd och villkor.»

På detta sätt beskrifves i 9 kap. 1 § 1 mom. giftermålsbalken den gifta kvinnans rättsställning enligt nu gällande lag. Hon förklaras här af lagen i princip fortfarande vara omyndig. Och i öfverensstämmelse härmed talas i de under 19 kap. ärfdabalken upptagna stadgandena rörande olika personers myndighet endast om man, mö och änka.

Enligt 1734 års lag var både gift och ogift kvinna omyndig utan något angifvet undantag. Under tidernas lopp har emellertid uppfattningen om den rättsställning, som bör tillkomma kvinnan, ändrat sig och lagen fått undergå ändringar i öfverensstämmelse härmed.

Det viktigaste af dessa genombrott i lagstiftningen utgör den ogifta kvinnans myndighetsförklaring. Därmed var i själfva verket äfven för gift kvinna erkänt, att det ej i hennes personliga egenskaper låg något hinder för henne att vara myndig, eller att, såsom detta i lagen också uttryckes, »råda öfver sig och sin egendom». Mannens målsmanskap öfver hustrun kunde därefter hämta stöd för sitt berättigande endast i lagens uppställda fordran, att mannen borde ensam representera familjen uti alla förmögenhetsrättsliga afseenden. Men äfven i denna fordran hafva sedermera gjorts väsentliga inskränkningar.

Genom 1874 års lagstiftning tillerkändes nämligen hustru rätt att ensam råda öfver hvad hon genom eget arbete förvärfvat samt öfver egen-

dom, som i äktenskapsförord eller genom arf eller testamente förklarats skola tillhöra henne enskildt och tillika vara undantagen från mannens förvaltning.

En riksdagsskrifvelse af år 1884 begärde ytterligare lagändringar i enahanda riktning. Efter det mycket arbete ofruktbart nedlagts på att i olika riktningar lösa denna fråga, ledde detsamma slutligen till antagandet år 1898 af åtskilliga lagar angående ordnandet af äkta makars egendomsförhållanden. Till innehållet voro dessa icke alls så banbrytande som 1874 års lagstiftning. De innehöllo i själfva verket icke ens en förenkling af de invecklade stadgandena, hvilket måhända äfven på det beståendes grund var utförbart, utan företrädesvis en omarbetning i syfte att förtydliga och fullständiga desamma. Det nya i sak var väsentligen endast, att ärfd fastighet i stad blef arftagarens enskilda egendom; att hustruns rätt att ikläda sig gäld, hvilken rätt blifvit en följd af 1874 års lagändringar, tydligt fastslogs i lagen; att hustrun fritogs från skyldighet att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen åsamkat boet under äktenskapet, samt att lättnader bereddes i utvägarna att söka boskillnad.

Genom alla dessa lagändringar har den gifta kvinnans rättsställning blifvit så förändrad, att hon nu icke vidare kan anses befinna sig i omyndighetstillstånd utan i själfva verket enligt gällande lag måste betecknas såsom myndig. Att i alla fall stor oklarhet råder härutinnan beror därpå, att man underlåtit att i lagen gifva form åt detta nya innehåll. Det heter nämligen fortfarande, att mannen är sin hustrus målsman med allenast de undantag, som betingas af hustruns förvaltningsrätt. Lagens innehåll fordrar i stället en omkastning af formuleringen, så att gift kvinna förklaras vara myndig med de undantag, som betingas af mannens förvaltningsrätt.

Det är då ganska oförklarligt, hvarför 1898 års lagstiftare ej gaf lagen en sådan uppställning. Redan vid lagberedningens förslag af år 1886 hade af två reservanter framkastats tankar i den riktningen. Frågan lär äfven varit under öfvervägande vid den slutliga beredningen af detta lagstiftningsärende, men då fallit på farhågan, att mången inom Riksdagen möjligen skulle taga anstöt af ett oförbehållsamt uttalande om att gift kvinna vore myndig, hvarigenom hela förslaget kunde äfventyras.

I detta försiktiga framåtskridande synes tiden dock nu böra vara beredd för det följdriktiga steget att låta lagen genom ett uttryckligt uttalande af gift kvinnas myndighet omsider gifva sitt erkännande äfven åt hennes personlighet och människovärde.

Hvad därigenom vinnes är i stort sedt godkännandet af en grundsats, hvilken betecknar ett framsteg i kultur och kan verka rättsbildande på ett område, där allt nu är inväfdt i dunkel och motsägelser.

Den ifrågasatta lagändringen kommer äfven att medföra omedelbar nytta i flera särskilda afseenden.

Sålunda blir det till en början tydligt, att gift kvinna är i full besittning af den del af myndigheten, som består i att råda öfver sin person. Nu vet ingen, hur det rätteligen förhåller sig med detta ämne, hvars upptagande till öfverläggning endast föranleder ofruktbara debatter mellan de rättskunnige.

Hvad åter angår hustruns rätt att råda öfver sin egendom, så kommer den nu ifrågasatta lagändringen ej att rubba något i nu gällande föreskrifter om makars egendomsförhållanden. Men de befogenheter, lagen i detta afseende tillerkänner hustrun, komma utan tvifvel att till sitt innehåll i många förhållanden ställa sig klarare än hitintills.

I gällande stadganden om makars egendomsförhållanden förekomma visserligen åtskilliga brister, som äfven borde omedelbart afhjälpas. Således är det ofta en olägenhet, att makar ej anses få ingå förmögenhetsaftal med hvarandra, hvilket påstås följa af bestämmelsen, att förord om egendom endast kan upprättas före äktenskapets ingående. En annan brist är att makar af enahanda anledning ej anses kunna inlåta sig i rättegång med hvarandra för slitande af ömsesidiga tvistefrågor. Önskvärdt förefaller det äfven, att man kunnat tillmötesgå 1884 års Riksdags framställningar om att gift kvinna borde berättigas att själf förvalta den egendom, som vore henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt, samt att mannen icke må hafva makt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom. Dylika rubbningar i det invecklade systemet föra emellertid lätt med sig andra ändringar. Det bästa tillvägagångssättet blir därför att först borttaga den gifta kvinnans omyndighetstecken ur lagen och sedan från den sålunda vunna fasta utgångspunkten söka arbeta i angifna riktningar.

Den gifta kvinnans myndighetsförklaring skall äfven bereda henne obestridd befogenhet till sådana uppdrag och sysslor, för hvilka enligt gällande rättsuppfattning fordras myndighet. En sådan skrifvelse t. ex., som sistlidne Riksdag aflät med begäran om förtydligande bestämmelser rörande gift kvinnas behörighet att vara medlem i fattigvårdsstyrelse, skulle under sådana förhållanden varit öfverflödig.

När lagen uttryckligen tillagt gift kvinna myndighet, tillfaller henne

därmed vidare full befogenhet att fullgöra uppdrag på grund af fullmakt. Enligt gällande lag kan hon ej vara rättegångsfullmäktig, hvilken syssla ej får anförtrös åt »den som själf under målsman står». Och om man visserligen torde få anse henne redan nu befogad att uträtta andra uppdrag på grund af fullmakt, måste fullmaktsgifvaren dock sväffa i en ständig ovisshet, huru fullmaktstagarens behörighet kommer att bedömmas inför olika myndigheters oklara uppfattningar af målsmanskapets innebörd.

Mannens rätt att äfven i mål och ärenden, där hustrun äger att själf föra sin talan, själfskrifvet företräda henne, då hon är frånvarande, skulle å andra sidan upphöra. Han måste hädanefter förete fullmakt från henne liksom hvarje annan person, som anmäler sig såsom hennes fullmäktig.

Slutligen skulle de allmänna föreskrifterna om förmynderskap äfven komma i tillämpning på gift kvinna. Undantagsvis har det inträffat att förmyndare i vanlig ordning förordnats äfven för en gift kvinna. Men i allmänhet har hustruns oklara rättsställning ansetts utgöra ett formellt hinder därför. Det var ock af nämnda anledning som i 1898 års lagstiftning genom ett tillägg till 19 kap. 4 § ärfdebalken för gift kvinna tillskapades ett oklart rättsinstitut i ett slags godmanskap, som skulle ersätta ett ordentligt förmynderskap.

Det förtjänar erinras därom, att den nu ifrågasatta lagstiftningen redan genomförts i Norge och Danmark, i hvilka länder stadgandena om äkta makars egendomsförhållanden till sina grunddrag öfverensstämma med våra. Äfven där förekomma gemensam och enskild egendom samt en allmän förvaltningsrätt för mannen och en särskild för hustrun i vissa fall. På samma gång uttalar dock den norska lagen af den 29 juni 1888 att: »Gift Kvinde har samme Myndighed som den ugifte och raader sit Gods med de Begrændsninger, som indeholdes i nærværende Lov.» Och i den danska lagen af den 7 april 1899 säges att: »Hustruens Myndighed i Formueforhold er densamme som ugift Piges.» Då sträfvanen nu göra sig gällande, att så vidt ske kan närma de skandinaviska civillagstiftningarna till hvarandra, är detta en ytterligare anledning att i denna punkt bringa vår lag till jämnhöjd med grannlänternas lagar.

Hvad nu angår de förändringar i lagens affattning, som erfordras för det angifna ändamålet, är det lämpligast att åstadkomma dem genom så obetydlig rubbning som möjligt i gällande lagtext. Uti 9 kap. 1 § giftermålsbalken behöfver för ändamålet endast uttalandet om målsmansrätten utbytas mot en föreskrift om mannens förvaltningsrätt, hvarjämte en motsvarande ändring erfordras äfven i kapitlets rubrik.

Själftva myndighetsförklaringen kan naturligast äga rum genom att den sammanbindes med den under 19 kap. 2 § ärfdabalken intagna lagen af år 1884 om ogift kvinnas rätt att vara myndig med anslutning i tillämpliga delar till såväl innehållet som formuleringen af nämnda författning. Då lagen redan tillerkänner änka full myndighet, oberoende af lefnadsåldern, synes det vara riktigast, liksom det äfven är redigast, att låta gift kvinnas myndighet inträda med giftermålet, hvilket äfven förordades af en reservant till lagberedningens betänkande af år 1886. Ehuru obehöfligt bör dock kanske här för tydlighetens skull äfven uttalas, att mannen kan förordnas till hustruns förmyndare i öfverensstämmelse med hvad som stadgats i afseende å den gode man, som enligt hvad ofvan sagts kan förordnas för hustrun.

Slutligen bör nu åter borttagas sistberörda år 1898 gjorda tillägg till 19 kap. 4 § ärfdabalken, hvarigenom där införts stadganden om ett godmanskap för hustrun.

På grund af hvad sålunda anförts får jag vördsamt yrka,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande:

1:o) *Lag*

angående ändrad lydelse af 9 kap. 1 § giftermälsbalken.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 1 § giftermälsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

9 kap.

Om mannens förvaltningsrätt i makars bo och om morgongåfva.

1 §.

Sedan man och kvinna sammanvigda äro, då äger mannen ensam förvalta makarnes bo samt söka och svara i boets angelägenheter, utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen samt gäld, hvarom i 11 kap. 5 § sägs; hustrun följe ock mannens stånd och villkor.

Är genom äktenskapsförord stadgadt, att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är sådant stadgande meddeladt angående egendom, som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är, med villkor att den henne enskildt tillhöra skall; då äge hustrun öfver den egendom och afkomsten däraf råda, där ej annorlunda blifvit om förvaltningen föreskrifvet. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, däröfver må hon ock råda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

2:o) Lag

angående kvinnas rätt att vara myndig.

Med upphäfvande af lagen angående ogift kvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig den 5 juli 1884 förordnas som följer:

1 §.

Ogift kvinna, som fyllt tjuguetå år, så ock gift kvinna vare myndig att sig och sin egendom själf råda och förestå; dock hvad angår gift kvinna med de inskränkningsar, som följa af mannens förvaltningsrätt öfver boet.

2 §.

Vill ogift kvinna, som ofvan nämnda ålder uppnått, eller gift kvinna afsäga sig myndighetens utöfning, göre därom anmälan hos domstol; och varde hon af domstolen under förmyndare ställd. Till förmyndare för gift kvinna kan hennes man förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

3:o) Lag

om ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken.

Häri genom förordnas att 19 kap. 4 § ärfdabalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

Stockholm den 27 januari 1903.

Carl Lindhagen.

I förestående motion instämma:

<i>A. Hedin.</i>	<i>Henrik Hedlund.</i>	<i>Karl Staaß.</i>	<i>Johan Widén.</i>
<i>Magnus Höjer.</i>	<i>Ernst Beckman.</i>	<i>Hugo Segerdahl.</i>	
<i>Jakob Pettersson.</i>	<i>Th. af Callerholm.</i>	<i>Emil Hammarlund.</i>	
<i>Sixten Neiglick.</i>	<i>David Bergström.</i>	<i>J. Persson.</i>	<i>M. F. Nyström.</i>
<i>Gullbr. Elowson.</i>	<i>Albin Ahlstrand.</i>	<i>Viktor Moll.</i>	<i>G. Kronlund.</i>
<i>Fridtjuv Berg.</i>	<i>S. Natt och Dag.</i>	<i>K. G. Karlsson.</i>	
<i>Julius Centerwall.</i>	<i>Oskar Berg.</i>	<i>Edvard Wavrinsky.</i>	
<i>John Olsson.</i>	<i>H. Pantzarhielm.</i>	<i>Curt Wallis.</i>	<i>Jacob Larsson.</i>
	<i>Gerard De Geer.</i>	<i>Joh. Nydal.</i>	
